

Eredményeink és folyamataink fejlődése arra inspirált bennünket, hogy díjtípusú *önértékelést* végezzünk. A *Közoktatás Minőségéért Díj* elnyerésére benyújtott pályázatunk eredményeként az oktatási miniszter által 2006-ban elismert négy oktatási intézmény egyike lettünk.

Az eredmények feledtetik a gondokat és nehézségeket. Így, a félidőnél azt mondhatjuk: *nem bántuk meg, hogy jelentkezünk a részvételre ebben a hatalmas szakmai innovációban.* Úgy érezzük s – a követő iskolák nevelőinek felelősségteljes hozzáállását látva – állítjuk is, *hogy a pedagógus társadalom ezzel a fejlesztéssel hatalmasat alkot. A gyerekek, a társadalom és – nem utolsósorban – saját értékei érdekében.*



SZABÓ MÁRIA

szaktanár

Karolina Általános Iskola

Szeged

A „Szövegértés-szövegalkotás” programcsomagról

Gyakorló magyartanárként naponta szembesülhetek az oktatás problémáival: a gyerekek képességei erőteljesen különböznek; egyre többen nem tudnak és nem szeretnek olvasni; szövegértésük gyenge szintű. A tanítási órán legtöbbször már nem felel meg a frontális munkaszervezés, nem alkalmazkodik a tanulók igen különböző tanulási tempójához. Nincs elegendő idő az ismeretek gyakorlására, elmélyítésére.

A PISA felmérések eredménye pedig szembesített azzal is, hogy a gyerekek jelentős része nem felel meg – ahogy az elemzésekben megfogalmazzák – a munkaerő-piaci igényeknek, az elsajátított ismeretek alkalmazásában elmaradnak a kívánatostól.

Megtapasztaltuk, bármely életszakaszban szükség lehet váltásra, a tanulás nem zárulhat le az iskolai tanulmányok befejeztével. Ki kell alakítani az élethosszig tartó tanulás igényét, a megvalósításhoz szükséges készségeket, képességeket.

Bizonyára egyre többen érezzük, szükség van változtatásra. De hogyan? Továbbképzésekre járunk, új módszerekkel ismerkedünk, tapasztalatot cserélünk, igyekszünk megújítani magunkat.

A lisszaboni határozat az oktatási és képzési rendszer átalakítását jelölte meg célul az uniós országok számára. A megoldást a kulcskompetenciák (alkalmazásképes tudás) fejlesztésében látja. A munka szervezeti keretétől 2004 tavaszán megalakult a sulíNova Kht. Programfejlesztési Központ, melynek fő feladata a programfejlesztő tevékenység szakmai irányítása és koordinálása.

6 területen történik a fejlesztés:

- a szövegértés-szövegalkotás,
- matematika,
- idegen nyelv (angol, német, francia, magyar mint idegen nyelv),
- IKT (informatika és médiahasználat)
- szociális,
- életviteli és környezeti kompetenciák, illetve az életpálya-építési kompetenciák.

A fenti fejlesztések megalapozását pedig egy önálló óvodai programcsomag biztosítja. Az óvodától az iskolák 12. évfolyamáig hoztak létre a NAT műveltségterületeihez illeszkedő komplex programcsomagot. Minden területen 3 típust dolgoztak ki:

A) műveltségterületi; B) kereszttantervi; C) tanórán kívüli.

Mindegyik moduláris felépítésű, így az egységek beépíthetők a hagyományos tanulási-tanítási folyamatokba. Nemcsak a tananyagot tartalmazza a programcsomag, hanem a segítő eszközöket, a folyamat megtervezését, megszervezését is.

2005. szeptember 1-jén megkezdődött a tesztelő szakasz, az ún. Térségi Iskola- és Óvodafejlesztő Központokban. Pályázat útján (HEFOP 3.1.3.) Szegeden a Karolina Általános Iskola 4 területen kapcsolódott be a folyamatba. Örömmel álltam a megújulás lehetőségét kínáló program mellé.

(A szövegértés-szövegalkotási kompetenciaterület projektvezetője Korányi Margit. Vezető fejlesztők Arató László és Kálmán László. A szakmai bizottság tagjai: Bókay Antal, Bánréti Zoltán, Cserhalmi Zsuzsa, Győri János, Schein Gábor.)

Egy rövid szakmai képzés után az 5. osztályosok szövegértés-szövegalkotás programcsomagjának kipróbálásában veszek részt. Heti 5 tanórával számol az A típusú program 180 órára kidolgozott anyaga. Hét témakörben 37 modul teszi lehetővé az anyanyelvi kompetencia fejlesztését. A témakörök: Otthon, Állatkerti séták, Kapcsolatok, Vissza a meséhez!, Varázsbiblidalmak I-II. és Az én mesekönyvem projekt. Minden témakör előtt a fejlesztők a Tanári útmutatóban 4 képességfejlesztési fókusz jelölnek meg: *tematikus, poétikai, szövegértési és szövegalkotási* fókusz. Felsorolják az ajánlott tevékenységeket, itt a hagyományos szövegelemző eljárásokon túl gyakran merítenek a drámapedagógia eszköztárából, szerepjátékot, konvenciót ajánlanak. Ismertetik a témakörnek megfelelő értékelési módokat.

Újfajta gondolkodásmódot, felkészülést kívánt meg a program. A legszembeötlőbb újdonsága, hogy nem választja szét a nyelvtan és irodalom tanítását. Integrált nyelvi és irodalmi kommunikációs képességfejlesztést valósít meg, így az értékelése is egységes.

A leíró nyelvtani ismeretek tanítása helyett az induktív kiindulású nyelvészeti gondolkodásba való bevezetést vállalja. Ebben az évben így sajnos kimaradtak a hangtani, jelentéstani ismeretek, a helyesírási alapelvek részletes megismerése, ami a helyesírás fejlesztésében elengedhetetlen.

(Az Amerikából Magyarországra hazatérő Ábel helyesírási és nyelvhelyességi hibáktól hemzsegő, gyakorta tréfás kimenetelű levelezése módot adna a javításra, helyesírási problémák megbeszélésére, de erre sajnos nem adtak időkeretet a fejlesztők.)

Nem használja az alsó tagozatban már megismert leíró nyelvtani kategóriákat, helyettük pl. a *névszói szerkezet*, a *3. személyű kifejezés* kerül a gyerekek szókészletébe.

A hagyományostól egészen eltérő szerepkört jelöl meg a pedagógus számára. Megszűnieti a tanár ismeretbőletéből adódó egyirányúságot. A tanítás-tanulás folyamatában a tanárdiák közös felelősségére számít. Mozgósítja minden témában a gyerekek már meglévő ismereteit, tapasztalatait. A tanár csak mint irányító, segítő van jelen; a tanuló partnere az ismeretszerzésben. Az ellenőrzés, értékelés sem csak a pedagógus munkája már. A gyerekek megtanulják értékelni a maguk és társaik teljesítményét a megadott vizsgálati szempontok szerint.

A ráhangolódás, jelentésteremtés, reflektálás hármasságában jelenik meg az ismeretanyag. A frontális munkaforma helyett a kooperatív tanulást, a homogén, heterogén kiscsoportos vagy pármunkát alkalmazza. Változatos módszertani és tanulásszervezési megoldásokat kínál.

Központi szerepe van a differenciálásnak. Sok feladat három szintű feladat-megoldási javaslatot ad a Tanári útmutatóban megjelölt szempontokkal, ekkor természetesen homogén csoportokban kell dolgozniuk a tanulóknak. Pl.: A) a helyzet normáit nehezen felismerő gyerekcsoport, B) az írásbeli szövegértés terén jól teljesítők, C) a verbális kommunikációval, olvasással leginkább küzdők.

A hagyományosan tananyagokban is meglévő irodalmi művek mellett a gyerekek életkorának, érdeklődésének megfelelő szövegeket válogattak össze. Nemecek és János vitéz mellett olvashatunk Mézga Géza, Harry Potter kalandjairól. Kortárs szerzők művei teszik üdévé az összeállítást: Darvasi László Trapatija vagy Varró Dániel Túl a Maszat-hegyen című regénye. A szövegműfajok sokszínűsége jellemzi az összeállítást: irodalmi, publicisztikai, ismeretterjesztő egyaránt megtalálható. Az Állatkerti séták fejezetben vadásztörténeteket olvashatunk, híres utazókról, állatokról szóló szövegeket, de itt van Nemes Nagy Ágnes elbeszélése, Szilágyi Domokos verse is.

Számtalan hétköznapi kommunikációs helyzetben a hozzá való alkalmazkodást kívánja a program. Szembesíti a gyerekeket azzal, hogy mit nem értenek, de utat mutat abban, honnan szerezheti meg, pótolhatja a hiányzó ismeretet. Különböző szótárak, esetenként az Internet használatára készíti a tanulókat. Kísérletezés, az anyanyelv szabályaival való ismerkedés, ezek felfedezése történik az órákon. Nem ad megtanulni való definíciókat, inkább összefoglalja a közösen megszerzett tapasztalatokat.

A megfigyeltetett szövegek alapján érezhetően nyit a program a vizuális tömegkultúra felé. (Kihagytam a szappanoperák elemzését, a reklámok meggyőzési technikáinak megfigyeltetésével már szívesen játszottam.)

A programfejlesztők valamennyi modul végén írásos értékelést kérnek. Ezekben nem hallgathattam el a felmerült nehézségeket sem, melyek a következők: Rendkívül nagy mennyiségű a tananyag. Nem adnak elegendő eligazítást a szelektáláshoz: a modulok elején sem, illetve a programtervben meghatározott képességfejlesztési fókuszokban sem. Szükség lenne valamilyen módon a rangsorolásra. Sok az írásos feladat, így egyre nagyvonalúbban kezelik a gyorsaság érdekében a gyerekek a helyesírást.

A megjelölt időkeret – gyanítom – csak a feladat megoldására szánt tiszta idő, sosem kalkulál szervezéssel, ellenőrzéssel. Így többször felborítottam a gyakorlatok sorrendjét, hogy kitöltsem a tanórát, máskor azért, hogy a végére is érjünk a megkezdett munkának. Egy-egy tanórán belül gyakran át kellett szervezni a csapatokat. A felesleges idővesztés elkerülésére ezért többször inkább heterogén vagy szimpátia alapon szerveződött csoportokat alkottam. Ezek sem mindig működtek. Nehézséget jelentett a passzív tanulók jelenléte a párokban, kiscsoportokban. A közösen elérhető eredmény nem volt elég motiváló hatású, különösen a kezdeti időszakban, amikor ez a forma teljesen új volt számukra. Év elején már bonyolult „dráma” feladatokat kellett megoldani, holott a gyerekek nem rendelkeztek ilyen tapasztalatokkal. Természetesen később, egy megfelelő alapozó szakasz után ez nem jelent majd gondot.

Sok bosszúságot okozott az eszközellátottság akadozása. Az utolsó pillanatban érkező anyag megismertetése, a szelektálás, az órákra történő lebontás gondot okozott, sok időt vett igénybe (bár ez valószínű a kísérleti szakasz gyermekbetegsége).

Nagyobb segítségre lett volna szükségem a mérés, értékelés ellenőrzés területén. Minden modulhoz készült mérőlap, ezek megfelelő segítséget jelentettek volna (ha időben érkeznek) abban is, hogy mit hagyhatok el, és mi az, ami nélkülözhetetlen ismeret.

A szülők részéről jött támogatás változott a tanév során. A kezdeti lelkesedés után többször elégedetlenkedtek. Az összehasonlításakor elsősorban a nyelvtani ismereteket hiányolták.

(Attól félnek, hogy hátrányt jelent ez a továbbtanulásban. Az iskolaváltáskor biztosan okoz némi nehézséget. Bemutatóórán, szülői értekezleten, fogadóórán igyekeztem őket megnyugtatni, tájékoztattam őket a program értékeiről, ötleteket mondtam, miként segíthetik az otthoni felkészülést.)

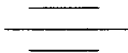
Röviden ennyit a programcsomagról: most tanulom, ízlelgetem, itt néhány tapasztalatot és a felmerült nehézségeket szándékoztam megosztani az érdeklődőkkel. Azért igyekszem megfelelni a fejlesztők elképzelésének, mert közös célunk az olvasóvá nevelés, a hatékonyabb kommunikáció kialakítása és ennek érdekében az anyanyelvi kompetencia fejlesztése.

IRODALOM

Forrás: www.suliNova.hu

Koncepciók és programtervek a szövegértés-szövegalkotási kompetencia területhez (Kerner Anna, Korányi Margit)

Tanári útmutató a szövegértés-szövegalkotási kompetencia területhez



TISZTELETTELJES KÉRÉS ELŐFIZETŐINKHEZ!

Bízunk abban, hogy továbbra is töretlen támogatói, előfizetői maradnak lapunknak. Ennek reményében kérjük minden kedves Előfizetőnket, régieket és újakat, hogy a 2006. évi előfizetési díjat, amely 1300 forint, az alábbi számlára befizetni szíveskedjenek: OTP Csongrád Megyei Igazgatóság, Szeged, Módszertani Közlemények, 11735005-20003933.

Köszönjük megértésüket és támogatásukat.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KIADÓHIVATALA